



Yrittäjyysalan työelämätoimikunnan tilannekuva 2020–2021

Yrittäjyysalan työelämätoimikunta on laatinut tilannekuvan toimialansa tutkintojen näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadusta. Työelämätoimikuntien tehtäviin kuuluu tuottaa vuosittain tietoa ammatillisen koulutuksen näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadusta omalla toimialallaan (Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta 673/2017). Tätä tehtävää varten työelämätoimikunnilla on ollut käytössään seuranta-, arviointi- ja palautetietoa muun muassa Opetushallinnon tilasto-, ohjaus- ja säätelypalvelusta ja kansallisesta KOSKI-tietovarannosta.

Vuoden 2020 suoritustiedot on annettu toimikuntien käyttöön vuoden 2021 keväällä. Tämän ajankohdan jälkeen KOSKI-dataan tehdyt oppilaitosten tekemät mahdolliset korjaukset eivät näy tässä tilannekuvassa. Sama koskee vuoden 2021 suoritustietojen tilastotietoja, jotka on poimittu KOSKI-tietokannasta 2022 alkuvuodesta. Tarkistettavat suoritustiedot julkaistaan myöhemmin Opetushallinnon tilastopalvelussa Vipunen.fi -sivustolla.

Tilannekuvassa käytetyt tiedot on poimittu KOSKI-tietokannasta suoraan siinä muodossa kuin oppilaitokset ovat ne ilmoittaneet. Tilastot voivat sisältää puutteellisia tai virheellisiä tietoja. Esimerkiksi teknisistä syistä johtuen, kaikki oppilaitosten omiin opintohallintojärjestelmiin kirjatut tiedot eivät ole siirtyneet KOSKI-tietokantaan oikein, jolloin tieto tilastoituu ”ei tietoa”/”ei ilmoitettu” -kohtien alle.

Lähdemateriaalina on ollut esimerkiksi toimikuntien vierailukäyntiraportit, oikaisupyynnöt ja lausunnot.

Tutkintojen ja tutkinnon osien suoritustiedot

Tutkintojen ja tutkinnon osien suoritukset	2020		2021	
	koko tutkinto	tutkinnon osa	koko tutkinto	tutkinnon osa
Yrittäjän ammattitutkinto (31.12.2021 saakka)	927	3083	1065	3298
Yritystoiminnan kehittämisen osaamisala	466		489	
Yritystoiminnan suunnittelun ja käynnistämisen osaamisala	403		513	
Ei tietoa	58		63	
Yritysneuvojan erikoisammattitutkinto (31.12.2021 saakka)	141	382	211	645
Yhteensä	1068	3465	1276	3943

* Tiedot poimittu alkuvuodesta 2021 (vuoden 2020 tietojen osalta) ja alkuvuodesta 2022 (vuoden 2021 tietojen osalta), eikä tietoja ole päivitetty näiden ajankohtien jälkeen. Tutkinnon osien suoritukset eivät sisällä paikallisina ilmoitettuja tutkinnon osia. Siirtymäajalla olevat tutkinnot eivät näy ko. taulukossa eivätkä sisälly taulukossa oleviin määriin.

Tavoitteena tutkinnon osia / tavoitteena koko tutkinto

Yrittäjän ammattitutkinnossa tutkintojen suorittamisessa tavoitteena on pääasiallisesti koko tutkinnon suorittaminen. Osatutkintotavoitteisia suorituksia on vuonna 2021 vain 5 % kaikista suorituksista. Yritysneuvojan erikoisammattitutkintoa suoritetaan lähes yksinomaan siten, että tavoitteena on koko tutkinto.

Pohdintoja

Tutkintojen ja tutkinnon osien määrien kehitys

Yrittäjän ammattitutkinnon ja yritysneuvojan erikoisammattitutkinnon suoritusmäärät ovat hienoisessa kasvussa edelliseen jaksoon verrattuna. Tarkasteluvuoden 2021 suoritusmäärät ovat yrittäjän ammattitutkinnossa 15 %, korkeammat kuin vuoden 2020 vastaavat suoritusmäärät. Sivutoimisen yrittäjyyden suosion kasvu on voinut osaltaan nostaa yrittäjän ammattitutkinnon suoritusmääriä. Kun työt ovat vähentyneet korona-aikana, on haettu kasvua koulutuksen kautta. Uusissa opiskelijoissa on myös mukana alanvaihtajia esim. sote-, ravintola- ja hotellin toimialoilta. Trendi on näkyvässä. Yrittäjän ammattitutkinnossa suosituimmat valinnaiset tutkinnon osat ovat myynti ja markkinointi (668 kpl), yritystoiminnan analysointi ja kehittäminen (519), tuotteistaminen (479) ja taloushallinto (271).

Koska yritysneuvojan erikoisammattitutkinto ja yrittäjän ammattitutkinto yhdistyvät yrittäjyyden ammattitutkintoon, on yritysneuvojan erikoisammattitutkintoa suoritettu vielä viimeisenä itsenäisenä tutkinnon olemassaolovuotena selkeästi aiempaa enemmän, kasvu 50 %. Monet ovat halunneet suorittaa erikoisammattitutkinnon ennen 1.1.2022 voimaantulevaa muutosta tutkinnon muuttuessa vain osaamisalaksi. Lisäksi tutkinnon nimessä on aiemmin korostunut neuvontapuoli.

Yrittäjän ammattitutkinto 2020

Tutkintoja suoritettu 927 kpl yrittäjän ammattitutkinnossa 2020, joista

- 33 kpl koulutuksen järjestäjää, joissa 20 tai vähemmän tutkintoja
- 20 kpl koulutuksen järjestäjää, joissa 10 tai vähemmän tutkintoja
- 4 kpl koulutuksen järjestäjää, joissa 1 tutkinto

Tutkinnon osien suorituksia 3083 kpl yrittäjän ammattitutkinnossa 2020, joista

- 12 kpl koulutuksen järjestäjää, joissa alle 10 suoritusta
- 23 kpl tutkinnon osia, joissa alle 10 suoritusta

Yrittäjän ammattitutkinto 2021

Tutkintoja suoritettu 1065 kpl yrittäjän ammattitutkinnossa 2021, joista

- 28 kpl koulutuksen järjestäjää, joissa 20 tai vähemmän tutkintoja
- 16 kpl koulutuksen järjestäjää, joissa 10 tai vähemmän tutkintoja
- 2 kpl koulutuksen järjestäjää, joissa 1 tutkinto

Tutkinnon osien suorituksia 3298 kpl yrittäjän ammattitutkinnossa 2021, joista

- 4 kpl koulutuksen järjestäjää, joissa alle 10 suoritusta
- 23 kpl tutkinnon osia, joissa alle 10 suoritusta

Yritysneuvojan erikoisammattitutkinto 2020

Tutkintoja suoritettu 141 kpl yritysneuvojan erikoisammattitutkinnossa 2020, joista

- 6 kpl koulutuksen järjestäjää, joissa 20 tai vähemmän tutkintoja
- 4 kpl koulutuksen järjestäjää, joissa 10 tai vähemmän tutkintoja
- 1 kpl koulutuksen järjestäjää, joissa 1 tutkinto

Tutkinnon osien suorituksia 382 kpl yritysneuvojan erikoisammattitutkinnossa 2020, joista

- 1 kpl tutkinnon osa, jossa 10 tai alle suoritusta
- 3 kpl koulutuksen järjestäjää, joissa alle 20 suoritusta

Yritysneuvojan erikoisammattitutkinto 2021

Tutkintoja suoritettu 211 kpl yritysneuvojan erikoisammattitutkinnossa 2021, joista

- 5 kpl koulutuksen järjestäjää, joissa 20 tai vähemmän tutkintoja
- 2 kpl koulutuksen järjestäjää, joissa 10 tai vähemmän tutkintoja
- 1 kpl koulutuksen järjestäjää, joissa 1 tutkinto

Tutkinnon osien suorituksia 645 kpl yritysneuvojan erikoisammattitutkinnossa 2021, joista

- 0 kpl tutkinnon osa, jossa 10 tai alle suoritusta
- 3 kpl koulutuksen järjestäjää, joissa alle 20 suoritusta

Tilastoissa ”ei tietoa” näyttöpaikoista on edelleen nähtävissä. Se on vähentynyt n. 20 % vuosien välillä, mutta on edelleen suuri eikä anna todellista kuvaa tilanteesta. Työpaikan osuus suorituspaikkana on kasvanut, mikä nähdään hyvänä asiana.

Tutkintoja tai tutkintojen osaamisaloja, joiden suorituksia on marginaalisesti

Yrittäjän ammattitutkinto 2020

11 koulutuksen järjestäjää, joilla vain 1–2 tutkintoa

13 koulutuksen järjestäjää, joilla alle 10 tutkinnon osaa

Yrittäjän ammattitutkinto 2021

19 koulutuksen järjestäjää, joilla vain 1–2 tutkintoa

23 koulutuksen järjestäjää, joilla alle 10 tutkinnon osaa

kolmella koulutuksen järjestäjällä 1–2 tutkintoa

kahdella koulutuksen järjestäjällä vain 1 tutkinnon osa.

Lukuihin voi vaikuttaa oppilaitosten välinen yhteistyö, millä on vaikutuksia marginaalisiin suorituksiin.

Covid-19-epidemia on vaikuttanut tutkintojen ja tutkinnon osien suorittamiseen, joka on näkynyt esimerkiksi opintoaikojen pidentymisenä. Korona on myös vaikuttanut opintojen keskeytyksiin, jos henkiset ja/tai fyysiset voimavarat ovat olleet koetuksella tai korona on aiheuttanut taloudellisia vaikeuksia, minkä vuoksi yritys on joutunut lopettamaan. Lisäksi on voitu lykätä yrityksen perustamista, kun suunnitelmat ovat menneet uusiksi aloittavilla yrityksillä. Osalla yrittäjistä on digitaalisia haasteita etäopetuksessa.

Yrittäjillä ei ole tarvetta suorittaa koko tutkintoa loppuun, vain tutkinnon vuoksi, siksi voidaan suorittaa vain tarvittavia tutkinnon osia, millä on vaikutusta suoritusmääriin.

Tutkintojen järjestäminen

Tutkinto	Aktiiviset järjestäjät	Järjestämisluvat
Yrittäjän ammattitutkinto	43	55
Yritysneuvojan erikoisammattitutkinto	10	14

** aktiivisuus määritellään sillä, onko koulutuksen järjestäjältä/oppilaitokselta kirjautunut tutkintojen tai tutkinnon osien suorituksia joko 2020 tai 2021 vuonna toimikunnalle toimitetun KOSKI-datan perusteella.*

Tiedot poimittu alkuvuodesta 2021 (vuoden 2020 osalta) ja alkuvuodesta 2022 (vuoden 2021 osalta), eikä tietoja ole päivitetty näiden ajankohtien jälkeen.

Pohdintoja

Muutokset tutkintojen järjestämislupien määrissä ja tutkintojen järjestäminen

Järjestämislupia on yleisesti ottaen myönnetty enemmän kuin mitä on järjestetty koulutusta.

Oppilaitokset voivat tehdä yhteistyötä muiden koulutuksen järjestäjien kanssa, varsinkin oppisopimuskoulutuksissa.

Tutkintojen / tutkinnon osien suoritusten jakaantuminen koulutuksen järjestäjien välillä

Yrittäjän ammattitutkinnossa viisi suurinta oppilaitosta järjestivät tutkinnoista vuonna 2021

631 kpl/1065 kpl eli 59 %.

Yritysneuvojan erikoisammattitutkinnossa kaksi suurinta oppilaitosta järjestivät tutkinnoista vuonna 2021

101 kpl/211 kpl eli 48 %.

Tutkintojen järjestämisen kattavuus maantieteellisesti ja kielellisesti

Maantieteellinen kattavuus on hyvä. Suomenkielisten suoritusten osuus on yrittäjän ammattitutkinnossa on 99 % ja yritysneuvojan erikoisammattitutkinnossa 95 %. Verkkototeutusten määrät ovat kasvaneet koronan myötä.

Näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laatu

Yrittäjän ammattitutkinto

Näyttöjen suorituspaikat 2020: Kaikkiaan 3083 näyttöä, joista työpaikka 49,56 %, oppilaitos 13,04 %, työpaikka ja oppilaitos 1,88 %, ei tietoa 35,5 %.

Näyttöjen suorituspaikat 2021: Kaikkiaan 3298 näyttöä, joista työpaikka 54,8 %, oppilaitos 16,7 %, työpaikka ja oppilaitos 1,2 %, ei tietoa 27,2 %.

Yrittäjän ammattitutkinnossa 2021 yritystoiminnan käynnistäminen tutkinnon osaa on suoritettu 525 kpl, joista 52 % työpaikalla, 29 % oppilaitoksissa, ei tietoa 17 % ja loput työpaikalla ja oppilaitoksessa. Yritystoiminnan analysointi ja kehittäminen tutkinnon osaa on suoritettu 519 kpl, joista n. 59 % työpaikalla, 3 % oppilaitoksissa, ei tietoa 38 % ja loput työpaikalla ja oppilaitoksessa.

Arvioinnista päättäneet 2020: työnantaja/työelämän edustaja ja opettaja 2209, ei tietoa 770, kaksi opettajaa 44, opettaja 27, työnantaja/työelämän edustaja, muu koulutuksen järjestäjän edustaja ja opettaja 25, työnantaja/työelämän edustaja 4, opettaja ja muu koulutuksen järjestäjän edustaja 3, työnantaja/työelämän edustaja ja muu koulutuksen järjestäjän edustaja 1.

Arvioinnista päättäneet 2021: työnantaja/työelämän edustaja ja opettaja 2222, ei tietoa 778 opettaja 179, kaksi opettajaa 85, opettaja ja muu koulutuksen järjestäjän edustaja 15, opettaja työnantaja/työelämän edustaja ja muu koulutuksen järjestäjän edustaja 5 sekä työnantaja/työelämän edustaja 5.

Yritysneuvojan erikoisammattitutkinto

Näyttöjen suorituspaikat 2020: Kaikkiaan 382 näyttöä, joista työpaikka 54,97 %, työpaikka ja oppilaitos 0,52 %, ei tietoa 44,5 %.

Näyttöjen suorituspaikat 2021: Kaikkiaan 645 näyttöä, joista työpaikka 65,43 %, ei tietoa 34,57 %.

Arvioinnista päättäneet 2020: opettaja ja työnantaja/työelämän edustaja 215, ei tietoa 167.

Arvioinnista päättäneet 2021: opettaja ja työnantaja/työelämän edustaja 455, ei tietoa 118, työnantaja/työelämän edustaja ja muu koulutuksen järjestäjän edustaja 24, opettaja 45, 2 opettajaa 3.

Amispalautteen keskiarvo näytöstä (päättökysely)

Yrittäjän ammattitutkinnossa korkeimman arvosanan 4,9 on saanut yksi oppilaitos ja alhaisimman 3,8 yksi oppilaitos. Kaikkien oppilaitosten näyttöjen keskiarvo päättökyselyssä oli 4,5 ja mediaani oli 4,5. Alle keskiarvon 4,5 sai 35 % oppilaitoksista ja 4,5 tai yli sai 65 % oppilaitoksista.

Yritysneuvojan erikoisammattitutkinnossa korkeimman arvosanan 5 on saanut yksi oppilaitos ja alhaisimman 3,8 yksi oppilaitos. Kaikkien oppilaitosten näyttöjen keskiarvo päättökyselyssä oli 4,6 ja mediaani oli 4,7. Alle keskiarvon 4,6 sai 23 % oppilaitoksista ja 4,6 tai yli sai 77 % oppilaitoksista.

Yrittäjän ammattitutkinnossa oli yhteensä 1.089 vastausta: Näytöt keskiarvo 4,5.

Vaihteluvälillä (alhaisin ja korkein keskiarvo) 3,8–4,9.

- Osallistuin näytön/näyttöjen suunnitteluun keskiarvo 4,0.
- Työtehtävät, joissa suoritin näyttöni, vastasivat todellisia työelämän tehtäviä keskiarvo 4,2.
- Osaamiseni arvioitiin osaamisen arviointikriteerien mukaisesti keskiarvo 4,6.
- Arvioijani olivat ammattitaitoisia ja asiantuntevia keskiarvo 4,7.

Yritysneuvojan erikoisammattitutkinnossa oli yhteensä 216 vastausta: Näytöt keskiarvo 4,6.

Vaihteluvälillä (alhaisin ja korkein keskiarvo) 3,8–5,0.

- Osallistuin näytön/näyttöjen suunnitteluun keskiarvo 4,4.
- Työtehtävät, joissa suoritin näyttöni, vastasivat todellisia työelämän tehtäviä keskiarvo 4,7.
- Osaamiseni arvioitiin osaamisen arviointikriteerien mukaisesti keskiarvo 4,7.
- Arvioijani olivat ammattitaitoisia ja asiantuntevia keskiarvo 4,7.

** opiskelijapalautteen tarkastelujakso on 1.7.2019 – 31.12.2021. Arviointiasteikko 1–5, jossa (5) täysin samaa mieltä, (4) jokseenkin samaa mieltä, (3) osin samaa osin eri mieltä, (2) jokseenkin eri mieltä, (1) täysin eri mieltä*

Pohdintoja

Osaamisen arvioinnin kaksikantaisuuden toteutuminen

Kaksikantaisuuden toteutuminen 2020:

Yrittäjän ammattitutkinnossa työelämän edustaja ja opettaja: 2209/3083 = 72 %. Ei tietoa: 770/3083 = 25 %.

Yritysneuvojan erikoisammattitutkinnossa työelämän edustaja ja opettaja: 215/382 = 56 %.

Ei tietoa: 167/382 = 44 %.

Kaksikantaisuuden toteutuminen 2021:

Yrittäjän ammattitutkinnossa työelämän edustaja ja opettaja: 2222/3298 = 67 %. Ei tietoa: 788/3298 = 24 %.

Yritysneuvojan erikoisammattitutkinnossa työelämän edustaja ja opettaja: 455/645 = 71 %

Ei tietoa: 118/645 = 18 %.

Näyttöympäristöt ja niiden soveltuvuus osaamisen osoittamiseen

Lähtökohtaisesti näytöt pyritään järjestämään työelämässä. Käytännössä työelämässä niistä on toteutunut 65 % ja loput oppilaitoksessa. Oppilaitosnäyttöjä tehdään, koska aloittavalla yrittäjällä tai yksinyrittäjällä ei välttämättä ole toimitilaa, vaan töitä tehdään kotoa. Yrittäjältä voi myös muusta syytä puuttua vaadittava näyttöympäristö, joten esimerkiksi taloushallinnon tutkinnon osa näytetään yrittäjän käyttämän tiloimiston tiloissa. Käytännössä yrityksen perustamisvaiheessa suoritetaan enemmän oppilaitosnäyttöjä. Korona-aikana on ollut myös paljon etänäyttöjä.

Yleistykset oikaisupyynnöistä

Ei voida tehdä yleistyksiä. Työelämätoimikunnalla ei ole ollut oikaisupyynnöitä käsittelyssä.

Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmien tilanne

Ei voida tehdä yleistyksiä. Työelämätoimikunnalla on ollut vain yksi osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelma käsittelyssä, eikä sen pohjalta voida tehdä yleistäviä johtopäätöksiä. Työelämätoimikunta ei ole puoltanut (yksi hakemus) järjestämislupahakemuksia vuonna 2021.

Henkilökohtaistamisen toteutuminen käytännössä

Osan oppilaitoksista tulisi kehittää prosessejaan ja opastaa paremmin oppilaita HOKS:n hyödyntämisessä opiskelussa.

Hyvät käytännöt

Työelämätoimikunta ei ole tehnyt vierailukäyntejä koronan vuoksi. Vierailukäynneistä on sovittu, mutta niiden toteutus siirtyi loppuvuoteen 2021 ja edelleen vuoden 2022 alkuun.

Sovituissa vierailukäynneissä on molempien osapuolten taholta pidetty parempana paikan päällä tapahtuvaa tutustumista.

Yleistettäviä havaintoja

Mentoroiden, yrittäjien työpaikkaohjaajien, rooli on tärkeä tukimuoto opiskelun aikana oppijalle. Päätösarvioinnin aikana voi kuitenkin tulla epäselvyyttä mentorin ja arvioijan roolista molemmille osapuolille sekä mentorille, että tutkinnon suorittajalle. Mentoroinnin tukeminen ja koulutus nähdään tärkeäksi, ja siihen tulee oppilaitosten panostaa.

Kehittämiskohteita järjestäjien toiminnassa

Opiskelijoiden antamissa opiskelija(amis)palautteissa on tullut palautetta opiskelujen alussa tehtävästä HOKS:sta. Niiden täyttämässä, ylläpidossa ja opastuksessa on kirjavuutta samoin kuin tiedottamisessa HOKS:n roolista työkaluna opiskelujen suunnittelussa, mikä on voinut jäädä liian vähälle huomiolle.

Yhteiset tutkinnon osat ja niiden osa-alueet

Ei kommentoivaa yhteisistä tutkinnon osista ja niiden osa-alueista.

Tutkintojen perusteiden toimivuus

Pohdintoja

Tutkinnon perusteiden työelämävastaavuus

Tutkinnon perusteet vastaavat pääpiirteittäin työelämästä saatua palautetta, joskin 1.1.2022 voimaan tulevat uudet tutkinnon perusteet korjaavat useita kohteita, joihin on toivottu muutosta, kuten yrityskauppa- tai sukupolvenvaihdostilanteiden huomioiminen perusteissa.

Valinnaisuuden toteutuminen tutkintojen suorittamisessa

Yrittäjän ammattitutkinnossa suosituimmat valinnaiset tutkinnon osat ovat myynti ja markkinointi (668 kpl), yritystoiminnan analysointi ja kehittäminen (519), tuotteistaminen (479) ja taloushallinto (271).

Lisäohjeistuksen tarpeet tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksissa tai ammattitaidon osoittamistavoissa

Pääsääntöisesti henkilökohtaistamisessa ja näyttösuunnitelman tekovaiheessa käydään ohjeistus tutkinnon suorittamiseen huolella lävitse. Osa opiskelijoista tarvitsee kuitenkin tukea ja ohjausta koko opiskeluajan. Tuen tarpeen tunnistaminen ja sen järjestäminen on oppilaitoksen vastuulla.

Kokemukset tutkinnon perusteiden toimivuudesta

Yrittäjän ammattitutkinnon kaksi osaamisalaa on koettu toimiviksi tutkinnon perusteiksi, samoin kuin Yritysneuvojan erikoisammattitutkinto.

Kuitenkin 1.1.2022 voimaan tuleva yritysneuvojan erikoisammattitutkinnon siirtyminen uuden yrittäjyyden ammattitutkinnon osaamisalaksi vaatii panostusta tiedottamisessa, koska sen poistuminen omana tutkintonaan on herättänyt väärää käsitystä sen poistumisesta kokonaan tutkintotarjonnasta.

Yleisiä havaintoja työelämäpalautteesta (työpaikkaohjaajakysely)

Työelämäpalautteissa oli nähtävissä hajontaa yrittäjän ammattitutkinnon osalta, jossa vaihteluväli 3,4–4,5. Yritysneuvojan erikoisammattitutkinnossa vaihteluväli oli 3,0–5,0. Lisäksi työpaikkaohjaajille suunnatuissa kyselyissä oli alle viiden (5) vastaajamääriä paljon.